Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 2883-2910

DOI: 10.29228/TurkishStudies.29183

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 02.08.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 20.12.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (24.10.2019)-Referee 2 (28.11.2019)

This article was checked by iThenticate.

BİR EĞİTİM ORTAMI OLARAK MÜZELER NASIL OLMALIDIR? SANAT EĞİTİMİ ORTAMI OLARAK MÜZELERDEN BEKLENTİLER

*Kibar Evren BOLAT AYDOĞAN**

ÖZ

Sınıf dışı öğretim ortamlarından biri olan müzeler alternatif öğrenme mekanları olarak gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadırlar. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde, okullara yönelik reformlar ile öğretmenler müze ve galerilerin eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları için teşvik edilmektedirler (Özsoy, 2002). Buna karşın müze ziyareti sadece öğretmenlerin çabaları ile gerçekleştirilebilecek basit bir geziden çok daha fazla potansiyele sahip karmaşık bir süreçtir. Müze ziyaretlerinin öğrenciler için etkili bir eğitim sürecine dönüşebilmesi için müze ve olanaklarının da dâhil olduğu pek çok faktörün bu amaca hizmet etmesi gerekmektedir. Bu anlamda etkili bir müze eğitimi için öğretmenlere olduğu kadar müzelere de sorumluluklar düşmektedir. Çünkü Türkiye’de yeterince anlaşılmamış olan müze eğitimi konusundaki sorunlardan biri de müzelerin eğitim çalışmalarına yer ve zaman ayırmadaki isteksizliğidir (İlhan, 2002).

Müzelerin bir eğitim ortamı olarak değerlendirilebilmesi için pek çok düzenlemenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle eğitimi gerçekleştirecek olan öğretmen ve öğretmen adaylarının müzelerden beklentilerinin bilimsel olarak ortaya konması ve bu veriler ışığında müzelerde düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada ‘Görsel sanatlar öğretmen adaylarının bir eğitim ortamı olarak müzelerden beklentileri nelerdir?’ sorusuna yanıt aranmaktadır. Araştırmada tarama yöntemi uygulanmıştır. Araştırma Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersini alan 56 görsel sanatlar öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu görüş formu kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada görsel sanatlar

* Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, E-posta: evren_bolat@hotmail.com

öğretmen adaylarının sanat etkinlikleri için müzelerde ayrı bir sanat atölyesi/odası olmasını; sergilemede anlaşılabilirlik sağlanmasını; müze eğitimcisi, müze rehberi gibi görevliler eşliğinde öğrencilere yönelik müze eğitimi etkinlikleri gerçekleştirilmesini; çalışma yaprakları, müze rehberi, eser kopyaları, sanatsal malzemeler gibi eğitsel materyallerin müzelerce sağlanmasını; öğretmen/öğretmen adaylarına yönelik müzeyle ilgili düzenli bilgilendirme seminerlerinin/sunumlarının yapılmasını bekledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Müze, Müze Eğitimi, Öğrenme Ortamı.

HOW SHOULD MUSEUMS BE AS AN EDUCATIONAL ENVIRONMENT? EXPECTATIONS FROM MUSEUMS AS AN ART EDUCATIONAL ENVIRONMENT

ABSTRACT

Since being one of outside-the-classroom learning settings, museums are becoming more essential as an alternative learning environment within the new education approach. Therefore, teachers are being encouraged to benefit from the educational programmes of museums and galleries with school oriented reforms in developed countries (Özsoy, 2002). Museum visits, though, are far more complicated processes that need attention in planning, than being performed just by the effort of the teachers. In order to make a museum visit an effective learning process for the students, numerous factors, including the museum and all its opportunities, should contribute to this purpose. Within this context, it is the responsibility of museums as much as it is of teachers, to make museum visits as effective as possible throughout its every single stage. As the significance of education through museums is quite underrated in Turkey, one of the main issues is that museums are unwilling to spend time and effort on educational practices at museums (İlhan, 2002).

In order to be regarded as an educational environment, many arrangements must be made in our museums. For this, it is necessary that expectations of the teacher and teacher candidates who will train in museums firstly be revealed and the arrangements in the museums should be done in the light of these data. In this research, the question 'What are the expectations of visual arts teacher candidates from museums as an educational environment?' is answered. This study applied survey model and was carried out with 56 visual arts teacher candidates taking the course of Museum Education and Practice. The survey form developed by the researcher was used as data collection tool and the obtained data were analyzed through descriptive analysis. As a result of the research, the visual arts teacher candidates' expectations are as follows: art studio/ room in museum for art activity; clarity of lighting and arrangement in exhibitions; museum education activities for students in cooperation with staff such as museum educators and museum guides; providing educational materials such as worksheets of museums, museum guides, art reproduction, artistic materials; to make

regular seminars/presentations about the museum for teacher/teacher candidates.

STRUCTURED ABSTRACT

Purpose and introduction. Since being one of outside-the-classroom learning settings, museums are becoming more essential as an alternative learning environment within the new education approach. Therefore, teachers are being encouraged to benefit from the educational programmes of museums and galleries with school oriented reforms in developed countries (Özsoy, 2002).

Tezcan Akme Mehmet and Ödekan (2006) report that museum education in Turkey has only started to develop after the 1990s. Despite the fact that there had been some consensus on the importance of museums in terms of education and that the issue had been brought up within government programmes, at some meetings and seminars, no real implementation was substantiated. It is emphasized that efforts in this field are mostly made by private museums but that at museums of the Ministry of Culture and Tourism the educational function of museums is neglected.

It seems, therefore, unlikely to benefit from museums as an educational instrument. As Uz (2014) states in her research, benefitting from museum and galleries in art education is limited to the art educator's commitment, knowledge and competency, and unfortunately museums and art galleries do not become part of art education. Surveys conducted within the research have shown that museum visits tend to be random rather than pre-planned and well-organized.

Museum visits, though, are far more complicated processes that need attention in planning, than being performed just by the effort of the teachers. In order to make a museum visit an effective learning process for the students, numerous factors, including the museum and all its opportunities, should contribute to this purpose. Within this context, it is the responsibility of museums as much as it is of teachers, to make museum visits as effective as possible throughout its every single stage. As the significance of education through museums is quite underrated in Turkey, one of the main issues is that museums are unwilling to spend time and effort on educational practices at museums (İlhan, 2002).

It is required to make several adjustments in the museums in Turkey so that they can be considered as an educational environment. Although some activities are being executed at some of our museums, in order to achieve the desired level throughout the whole country, all individuals and institutions related with museum education should be in cooperation.

The purpose of this study is to determine the expectations of future teachers who are willing to utilise museums as educational tools and environments, and to attain an effective level of museum education. It is anticipated that museums will be restructured for educational purposes by taking into consideration these expectations, so that, museum education will reach a desired level in Turkey.

Methodology. Intending to reveal the expectations of visual arts teacher candidates from museums, this study applied survey model. The study was conducted with 56 teacher candidates attending the Museum Education and Applications course. The participants have attended and organised several activities in museums within the scope of this lesson, have had many experiences about museums and are regarded as competent people in terms of evaluating museums. Criterion sampling, one of purposive sampling method, was applied. The survey developed by the researcher was implemented as the data collection tool in the study. The draft of the survey was examined by three experts of the field and with the feedback of the experts the survey took its final form. Moreover, a pilot study took place prior to the survey, where ten of the candidate teachers were shown the survey and asked whether it was easily comprehensible. The data gathered by applying the survey was then interpreted through descriptive analysis. The purpose of descriptive analysis is to process the gathered data and to present it to the readers in a well arranged and interpreted form: "The data obtained by this approach is summarized and interpreted according to pre-determined themes." (Yıldırım and Şimşek, 2011, p. 224). Categories were specified in regard to the survey questions and the gathered data was divided within these categories and presented in tables. In order to increase reliability, the findings obtained by the data analysis process were also coded by another expert and the codes were compared with each other. During this comparison, the necessary arrangements were made and a consensus was reached.

Results. According to the findings of the research, visual arts teacher candidates mostly mentioned the necessity of having art/activity workshops available in museums. Besides the art/activity workshops candidate teachers also indicated that there should be sitting/resting areas within the halls, a museum education room/area, student study rooms/halls and that the venues should be spacious. Among the expectations of the teacher candidates regarding the exhibition conditions, the most important issue was that there should be appropriate lighting systems. Other expectations that stand out are easy, understandable exhibition layout, available information next to the exhibited pieces written in proper font size with attention to readability. Teacher candidates also expressed that while visiting museums, they expect a museum guide or personnel qualified in this field to prepare educational content, such as student oriented activities or games. Within educational service intended for teacher candidates and teachers, what they wanted most is the museums to organize regular informative seminars and presentations. They also expect the museums to provide materials like posters, brochures, magazines, catalogues, booklets giving detailed information on the museums themselves and important pieces of the exhibitions. What stands out most, regarding the expectations from museum staff is that all teacher candidates share the view how important it is to have a museum guide available in the museum. They also want the staff to be polite/friendly and attentive/helpful. The teacher candidates expressed that the museum staff should be attentive/cooperative, that they should be helpful about issues like museum visit permits etc. Within the context of school-museum cooperation, the most important expectation is that the museums provide vehicles for transportations or other possible solutions. Another

significant expectation is a continuous/good communication/cooperation between the schools and museums. Museums also should be promoted at schools. The expectations regarding museum buildings and physical conditions are that there should be cafeterias/kiosks in order to rest and enough restrooms for everyone.

Discussion and Conclusion. Within the scope of this research, in order for visual arts teacher candidates to have an effective educational process (both for themselves and their students), their expectations regarding the museums have been identified. Their major expectation to have a productive experience in the museums was to have workshops in the venues for art activities to be performed. During the research of Selanik Ay and Kurtdele Fidan (2014), teacher candidates also expressed that it would be beneficial to have workshops, research/activity rooms available at museums. Teacher candidates attending the research made clear that it was important to have appropriate lighting design, that the artworks are exhibited according to a proper arrangement and that the exhibition area is spacious. Atagök (1999) states that for the purpose of assuring a long term attention of the visitors, spaciousness in visual perception and the arrangement of exhibited pieces are crucial. In this respect, the environment in museums should be comfortable; a pleasant atmosphere and good lighting should be provided. The expectations of teacher candidates regarding student oriented improvements can be listed as follows: having museum guides available, to be able to play fun games with the guidance of museum educators, informative presentations and activities throughout the museum visit. The research of Şimşek (2014) conducted with 75 high school students and 55 university students has shown that students mostly demand educational activities at museums for arts education. The most significant expectation of teacher candidates about teacher (and teacher candidate) oriented educational progressions is, consistent seminars and presentations about museums and their exhibitions. Similar expectations emerged in the study of Ekmekçi (2015), in which history teachers were surveyed about museums. They explained that they were expecting museum promotions, free entrance, and informative/educational presentations.

In addition to the expectations mentioned above, visual arts teacher candidates also expect museums to provide any kind of published regular or educational material such as posters, brochures, magazines, catalogues, booklets, leaflets about special activities, museum guides etc. Pre-school teachers that took part in the research of Akman vd. (2015) stated that the lack of certain materials like brochures, catalogues was one of the main issues they faced concerning museum education.

The research shows that teacher candidates would like to see competent museum guides, friendly/polite, attentive/helpful personnel. The study of Ekmekçi (2015) also revealed similar demand of museum staff characteristics: well-informed, hospitable personnel willing to give guidance.

Visual arts teacher candidates want the museum authorities to be attentive and cooperative and helpful in matters like museum visit permits. In the research of Gökmen (2004), in order to improve the

communication and cooperation between schools and museums, teachers proposed that it would be very helpful to reduce the required formalities and paperwork.

From the aspect of school-museum cooperation, visual arts teacher candidates expect: easy transportation to museums, continuous and good school-museum cooperation, promoting museums in schools, planning education activities collectively prior to museum visits. Most of the teachers (74.6 %) taking part in the research of Demir (2015) referred to the difficulty of transportation from schools to museums.

Expectations of visual arts teacher candidates on museum buildings and environment include: cafeterias/kiosks in museums, enough restrooms. According to Özsoy and Mercin (2003) for the museums to become attraction centres, they should not only be educational institutions, research centres, practice schools and arts workshops, but also entertainment and recreation venues and have properties that would attract every individual. So, besides having projection halls (cinema), game sections, exhibition halls, training rooms and workshops, museums should also provide cafeterias and restaurants.

Inferring from related literature and this research, which intended to identify the expectations from museums of visual arts teacher candidates, these suggestions can be made to benefit from museums as educational environments: museums should create education areas, the educational aspect of exhibitions should be considered. With regard to the educational function of museums, student and teacher (and teacher candidate) oriented activities should be organized, special educational materials for all visitors should be provided. Museums should prepare activity leaflets, museum guide books, informative posters, brochures, videos and slide shows, for activities both at school and at museums. Museums should have museum guides and museum educators present. The other museum personnel should also be aware of the educational function of museums. In terms of school-museum cooperation; schools and museums should collectively prepare and execute a museum education plan. Besides assessing the views of regular visitors, museums should also conduct research for evaluating expectations and opinions on museums as educational settings of teachers, teacher candidates and students.

Keywords: Art Education, Museum, Museum Education, Learning Environment.

Giriş

Sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelerle birlikte hızla değişen günlük yaşam ve insanın öğrenme becerileri hakkındaki yeni araştırmalar neticesinde farklı öğrenme teknikleri ve farklı öğrenme ortamları eğitim içerisinde yer almaya başlamıştır. Bu anlamda “okul, öğrenme-öğretim denilince akla gelen tek kurum olma önceliğini ve özelliğini yitirmiştir” (Önder vd.,2009:104). Sınıf dışı öğretim ortamlarından biri olan müzeler yeni eğitim anlayışında alternatif öğrenme ortamları olarak önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü “müzeler bilgisel öğrenmenin yanı sıra duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlanacağı bir ortamdır” (Müze ve Eğitim Bildirgesi,1998’den aktaran Adıgüzel, 2006:33) ve bu ortamda öğrenciler sınıftaki gibi oturarak pasif bir öğrenme

gerçekleştirmek yerine daha özgür hareket ederek, keşfederek, araştırarak zaman zaman dokunarak, yakından aslını görerek daha aktif bir öğrenme süreci yaşayabilmektedir. Hooper-Greenhill (1999)'e göre müzede yaşanan bu süreci eşsiz kılan ise duyarlarımızın neredeyse istem dışı olarak kullanılması nedeniyle öğrenmenin kendiliğinden gerçekleşmesidir ve “öğrenme, daha az beceri gerektirir, daha eğlenceli ve gerçekten keşfedici olur” (Hooper-Greenhill,1999:127). Bu nedenle de gelişmiş ülkelerde okullara yönelik reformlar ile öğretmenler müze ve galerilerin eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları konusunda teşvik edilmektedir (Özsoy, 2002).

“Eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmalar göstermiştir ki müzeler, bilgiyi dolaysız elde edebilmeyi, öğrencilerin araştırmaya ve incelemeye yönelmelerini, bireyin öğrenme ortamına aktif katılabilmesini, yaparak, yaşayarak kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebilmeyi, yaratıcı gücü ve düşünceyi güdülemeyi ve özgür bir ortam hissi vererek bireyin kendini daha iyi ifade edebilmesini sağlamaları bakımından özellikle tercih edilmektedir” (Özsoy ve Mercin, 2003:306).

Bu anlamda yirminci yüzyıl ortalarında müzeciliğin hedefi ve işlevleri de yeniden şekillenmiş, eğitim işlevi diğer işlevleri olan toplama, koruma, araştırma, değerlendirme ve sergilemeyi şekillendiren bir işlev olarak önem kazanmıştır. Müze sadece bir bina ve koleksiyon deposu, arşiv ya da okul olmaktan çıkıp bir araştırma merkezi, açık üniversite, eğlence merkezi ve kültür kurumu olarak daha kompleks bir yapıya dönüşmüştür (Atagök, 1999'dan aktaran Şenel, 2014). Günümüzde (gelişmiş ülkelerdeki) müzeler artık koleksiyon merkezli, içe kapalı bir anlayışı terk etmiş, insan merkezli ve dışadönük olmaya yönelmiştir. Bu müzeler topluma karşı hissettikleri sorumluluk duygusu ile özellikle çocukların eğitimine ve gelişimine yönelik programlar hazırlamaktadır (Zilcioğlu, 2008).

Türkiye’de ise müzelerden yararlanma fikri eğitim alanında yeni olmamakla birlikte yeterli düzeyde uygulanmamaktadır ve zengin bir tarihe sahip bir ülkede müzelerden yararlanmamak bu anlamda büyük bir kayıptır (Önder vd.,2009). Tezcan Akmehmet ve Ödekan (2006)’a göre Türkiye’de müze eğitimi 1990’lardan sonra gelişmeye başlamıştır. Müzelerin eğitsel açıdan önemine ilişkin daha öncesinde çeşitli kararlar alınmasına, hükümet programlarında, çeşitli toplantı ve seminerlerde konunun dile getirilmesine karşın uygulamada bunlar gerçekleştirilememiştir. Bu alandaki uygulamaların daha çok özel müzelerde gerçekleştiği, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müzelerde ise müzelerin eğitim işlevlerinin yeterince önemsenmediği yazarlarca vurgulanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün internet sitesinde “Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne bağlı 205 müze ve 143 düzenlenmiş örenyeri olmak üzere, ziyaret edilebilir 348 ünite aynı zamanda birer eğitim ve bilim kurumu olarak hizmet vermektedir” (www.kulturvarliklari.gov.tr) yazmaktadır. (Aynı internet sitesinde 03.07.2017 tarihi itibarı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı denetiminde 231 özel müzenin de faaliyet gösterdiği de belirtilmiştir). “Ancak Türkiye’deki müzeler, dünya müzelerinin yaşadığı; katılımcı, tecrübe kazanılan, etkileşimli ve eğlendirici müzeciliğe geçerek, birer kültür merkezine dönüşme konusundaki değişimden uzak kalmıştır. Türkiye’deki müzelerin hem nicelik hem de nitelik problemi vardır” (Kervankiran,2014:363). Bu nedenle eğitsel anlamda verimli bir şekilde müzelerden yararlanmak pek mümkün görünmemektedir. Uz (2014)’un araştırmasında belirttiği üzere sanat eğitiminde müze ve galerilerden yararlanmak sanat eğitimcisinin kendi özverileri, bilgi ve birikimi ile sınırlı kalmakta ve müzeler, sanat galerileri sanat eğitiminin bir parçası olamamaktadır. Yine bu araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere müze ziyareti plansız ve programsız gerçekleştirilmektedir.

Adams ve Millar (1982’den aktaran Aktekin, 2008) okulların müzeleri bu şekilde verimli kullanamamasını; müzedeki eserlerin içeriğinin öğretmen tarafından bilinmemesine, müzenin sunduğu eğitim imkânlarının eğitsel ihtiyaçlara cevap vermemesine, öğretmenlerin müzedeki

ürünleri nasıl kullanacağını bilmemesine (müze eğitimi konusunda yeterli bilginin olmaması olarak da ifade edebiliriz), zaman yetersizliğine ve ekonomik nedenlere bağlamıştır.

Çok yakın bir zamanda bu problemlerden yola çıkılarak Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında bir iş birliği protokolü imzalanarak; öğretmenlerin müzeleri eğitim ortamı olarak kullanmalarına yönelik olarak Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünce "Müze Eğitimi Sertifika Programı" başlatılmıştır. Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi ve Kültür Bakanlığı desteği ile geliştirilen program için "Müze Eğitimi Öğretmen El Kitabı" ve "Müze Etkinlik Kitabı" hazırlanarak iki yıl içerisinde 15 bin öğretmenin müze eğitimi alması hedeflenmektedir (28 Mayıs 2019, www.meb.gov.tr)

Bununla birlikte müze ziyareti sadece öğretmenlerin çabaları ile gerçekleştirilebilecek basit bir geziden çok daha fazla potansiyele sahip karmaşık bir süreçtir. Müzelerde gerçekleştirilecek eğitime ilişkin bir süreci planlarken öğrencilerin yaş düzeyi özellikleri, müze eğitimi ile ilişkilendireceğiniz konuya ilişkin hedef kazanımlar kadar müzenin fiziksel özellikleri (genişlik, aydınlatma, ısı) ve olanakları (teknolojik alt yapı, sergileme-bilgilendirme düzeni, atölye, kütüphane vb.) müze ziyareti sürecini planlamada önemli bir etkindir. Ayrıca öğretmenin müzeyi tanınması, eserler hakkında bilgilendirilmesi ya da öğrencilere yönelik eğitim etkinlikleri, eğitsel materyaller gibi müzenin sunduğu eğitim hizmetleri de bu planlama sürecini doğrudan etkileyecektir. Planlama süreci ve sonrasında müze yetkilileri ve personeli ile işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi de etkin bir müze ziyareti için göz ardı edilmesi gereken başka bir unsurdur. Müze ziyaretleri eğitsel boyutlarının yanında uzun süreli olması nedeniyle öğrencilerin dinlenme ve başka ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması gereken çok boyutlu bir süreçtir. Bu anlamda öğretmenlerin bu unsurları da göz önünde bulundurarak bir planlama yapması ve müzelerdeki olanakları bu açıdan da değerlendirmesi gerekmektedir.

Kısacası müze ziyaretlerinin öğrenciler için etkili bir eğitim sürecine dönüşebilmesi için müze ve olanaklarının da dâhil olduğu pek çok faktörün bu amaca hizmet etmesi gerekmektedir. Bu anlamda etkili müze eğitimi sürecinin her aşamasında öğretmenlere olduğu kadar müzelere de sorumluluklar düşmektedir. "Müzelerin eğitim ortamı olarak daha etkin kullanılabilmesi öncelikli olarak müze yöneticilerinin ve çalışanlarının müzelerin eğitim amaçlı kullanılabilmesine yönelik farkındalıklarının artırılmasına ve eğitimin müzelerin temel işlevlerinden biri olduğuna ilişkin bakış açısının kazandırılmasına bağlıdır" (Doğan,2017:246). Çünkü Türkiye’de yeterince anlaşılmamış olan müze eğitimi konusundaki sorunlardan biri de müzelerin eğitim çalışmalarına yer ve zaman ayırmadaki isteksizliğidir (İlhan, 2002).

Türkiye’deki müzelerin bir eğitim ortamı olarak değerlendirilebilmesi için müzelerde pek çok düzenlemenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ülkemizdeki müzelerin bazılarında bu anlamda çalışmalar yapılmakla birlikte istenilen düzeye gelmesi ve tüm ülke genelinde bunun gerçekleşmesi için müze eğitimi ile ilgili tüm kişi ve kurumların ortaklaşa bir çaba içerisinde olması gerekmektedir.

Özsoy ve Mercin (2003:308)’in belirttiği üzere “MEB’deki yetkili kişilerin müzelerin eğitim amaçlı kullanılabilmesi için konunun uzmanı öğretim üyelerini, eğitim bilimcileri, müze eğitimcilerini, müze rehberlerini, yöneticileri ve müze küratörlerini bir araya getirmeleri gereklidir”. Ayrıca “müzelerde yapılan eğitim çalışmalarının ve araştırmalarının, nitelik ve niceliklerinin arttırılarak yaygınlaştırılması; sonuçlarının değerlendirilerek ilgili kişi ve kurumlarla paylaşılması, Türkiye’de müze eğitimi kültürünün yerleşmesine katkıda bulunacaktır. Formal ve formal olmayan/informal öğrenme ortamı olarak müzelerin eğitim ve öğrenmedeki değerini arttıracaktır” (Tezcan Akmeahmet, 2015:149).

Bu çalışmada da müzelerden eğitsel bir ortam olarak yararlanmak ve istenilen düzeyde etkili bir müze eğitimi gerçekleştirmek isteyen geleceğin öğretmenlerinin müzelerden beklentilerinin

belirlenmesi amaçlanmıştır. Müzelerin eğitsel amaçlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmasında bu beklentilerin dikkate alınacağı ve böylelikle araştırmanın Türkiye’deki müze eğitiminin istenilen düzeye ulaşmasına dolaylı da olsa katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma betimsel bir araştırma olup, betimsel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Tarama araştırmaları bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği araştırmalar olup bu araştırmalarda amaç araştırma konusu ile ilgili durumun betimlemesini yapmaktır (Büyüköztürk vd.,2016). Bu araştırmada kapsamında da görsel sanatlar öğretmen adaylarının bir eğitim ortamı olarak müzelerden beklentilerinin betimlemesi yapılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın ana problemine yanıt verebilmesi için çalışma grubunun müzeleri bir eğitim ortamı olarak farklı boyutlarda deneyimlemiş olması gerekmektedir. Bu nedenle katılımcıların belirlenmesinde amaçlı bir örneklem tipi olan ölçüt örneklem esas alınmış ve müzeleri eğitsel açıdan değerlendirebilecek görüşe sahip olma temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersi kapsamında müze eğitime ilişkin teorik bilgilenmenin yanı sıra farklı müzelerde farklı konularda (eser analizi, sanatsal uygulama, oyun temelli müze etkinlikleri vb.) müze eğitimi etkinlikleri gerçekleştirmiş ve geleceğin öğretmeni olarak bir müzede etkinlik gerçekleştirirken kullanabilecekleri müze eğitim yapıları, müze etkinlikleri planlamış ve bu süreçte aktif olarak müzelerin olanaklarını gözlemlemiş, çeşitli sorunlar yaşamış, müzeleri kapsamlı bir şekilde deneyimlemiş olan 56 görsel sanatlar adayı çalışma grubu olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada katılımcıların müze eğitimi etkinlikleri sürecindeki kendi deneyimlerinden, yaşadıkları sorunlardan yola çıkarak müzelerden beklentilerini kapsamlı bir şekilde ifade edebilmeleri amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir görüş formu kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden yola çıkılarak oluşturulan görüş formu, 3 alan uzmanının görüşü alındıktan sonra öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Görüş formunun soruları ekte (Ek-1) sunulmuştur. Araştırmadaki rolleri ve araştırmanın veri toplama süreci hakkında bilgilendirilen çalışma grubunun araştırmaya dair yazılı izinleri de alınmıştır.

Veri Analizi Süreci

Araştırmada verilerin analizi sürecinde betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır: “Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.224). Bu araştırmada araştırmacı hem Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersi sürecinde görsel sanatlar öğretmen adaylarına dair gözlemlerinden hem de müze eğitimi literatüründen yola çıkarak müzelerin eğitsel bir ortam olarak değerlendirilebilmesini etkileyen; müze mekânı, sergileme düzeni, öğrencilere yönelik eğitim, öğretmen/öğretmen adaylarına yönelik eğitim, eğitsel materyal olanağı, müze personeli, müze yetkilisi, okul-müze işbirliği, müze binası ve çevresi şeklinde temalar belirlenmiş ve anlam birimlerine ayrılan tüm veriler kodlanarak, bu temalar altında düzenlenmiştir. Tümdengelim yaklaşımı ve araştırma sorularıyla paralel biçimde yapılandırılan analiz, tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca bulgulara verilerin hangi alt temalarda yoğunluk gösterdiğinin anlaşılabilmesi amacıyla sayısal verilerden de yararlanılmıştır. Verilerin analizi sürecinde elde edilen bulgular güvenilirliği arttırmak amacıyla bir başka uzman tarafından da incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında gerekli düzenlemeler yapılarak görüş birliğine ulaşılmıştır. Araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular oluşturulan temalar altında tablolar halinde sunulmuştur. Betimsel analize yön veren bu temaların belirlenmesinde Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersinin uygulama boyutundaki deneyimlerden ve ilgili literatürden yola çıkarak müzelerden eğitsel bir ortam olarak yararlanabilmek adına gerekli temel bileşenler göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre araştırmanın temaları şu şekilde belirlenmiştir (Şekil 1):

Şekil 1: Araştırmanın Temaları

Müze mekânı

Müze de etkili bir eğitim süreci planlarken göz önünde bulundurulması gereken özelliklerden biri de müzenin mekânsal özellikleri ve olanaklarıdır. Bu özellikler ve olanaklar müzeye götürülecek öğrenci sayısından, yaptırılacak etkinliklerin türüne kadar (sanatsal uygulama, yaratıcı drama, görsel sunum vb.) tüm süreci şekillendiren önemli etkenlerdir. Bu nedenden ötürü görsel sanatlar öğretmen adaylarına müzelerden eğitsel anlamda daha verimli bir şekilde yararlanabilmek için mekân bağlamında müzelerden beklentileri sorulmuştur.

Tablo 1: Müze Mekânına İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Sanat atölyesi	39
Dinlenme alanları	18
Geniş mekân	15
Müze kütüphanesi/çalışma salonları	12
Müze eğitim alanı	11
Çocuk alanları	7
Yaratıcı drama alanı	5
Teknolojik donanım	2

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğretmen adayları en çok müzelerde sanat atölyelerinin olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Konuya ilişkin olarak K50 görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir: “Müzeler, öğrencilere yönelik olarak onların çalışmalar yapabilecekleri atölyelere sahip olmalıdır. Bu atölyelerde müzeyi gezdikten sonra öğrencilerin etkinliklerini gerçekleştirebileceği bölümler

olmalıdır. Bu bölümlerde öğrencilere materyaller de sağlanmalı ve öğrenciler bu materyallerle öğrendiklerini pekiştirmelidir”.

Öğretmen adayları müzelerde eğitim amaçlı mekân olarak sanat atölyelerinin yanı sıra müze kütüphanesi/çalışma salonları, müze eğitimi için özel alanlar hatta yaratıcı drama çalışmaları için ayrı mekanlar şeklinde beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğretmen adayları ise müzelerin çocuklara yönelik özel alanları olması gerektiğini belirtmişlerdir. Pek çok öğretmen adayı ise müzelerdeki kendi deneyimlerinden yola çıkarak dinlenme/oturma alanlarının olması gerektiğini dile getirmiştir. Bazı öğretmen adayları ise yapılacak etkinliklerde yararlanmak adına sunum/video gösterim odası gibi teknolojik donanımlı mekanların müzede olmasını beklediklerini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmen adayları ise müze mekanına ilişkin bu soruyu fiziksel özellikler bağlamında ele alarak müze mekanının geniş olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Sergileme düzeni

Müzenin eserlerini tematik mi yoksa kronolojik olarak mı sergilediği, sergilemeyi camekan içinde mi yoksa interaktif olarak mı tasarladığı, sergilemeyle birlikte bilgilendirmeyi nasıl yaptığı gibi sergilemeye ilişkin pek çok etken müzede gerçekleştirilecek eğitim etkinliklerinin planlanmasında göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda araştırma kapsamında görsel sanatlar öğretmen adaylarına etkili bir eğitim süreci için müzedeki sergileme düzenine ilişkin beklentileri sorulmuştur.

Tablo 2: Sergileme Düzenine İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Eserlere dair bilgi	26
Uygun aydınlatma	25
Anlaşılır sergileme düzeni	25
Belirli sıralama düzeni	23
Teknolojiden faydalanma	19
Geniş/gezilebilir sergileme mekânı	11
Eserlerin korunması	4
İlginç grafiksel tasarımlar	2
Kopyaların yer alması	2
Türkçe çeviri	1
Çocukların görebilmesi	1
Sanatsal düzenleme	1

Öğretmen adaylarının bir eğitim ortamı olarak müzelerden etkin bir şekilde yararlanabilmek için sergileme düzenine ilişkin beklentileri içerisinde en çok dile getirilen hususlardan biri aydınlatmanın uygun olmasıdır. Öğretmen adayları benzer bir sıklıkla eserlerin sergilenmesinde belli bir düzene (tematik, kronolojik vb.) uyulmasını ve eserlerin sıkışık olmayan anlaşılır bir şekilde sergilenmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının sergilemeye ilişkin beklentileri arasında en öne çıkan konu ise eserlere dair bilgilerin sergilemede yer alması ve bu bilgilerin anlaşılır ve açıklayıcı olmasıdır. Konuya ilişkin olarak K39 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Eğitim ortamı olarak müzelerin verimli olabilmesi için eserlerin altında künyelerine ilişkin bilgilerin daha anlaşılır ve açıklayıcı olması önemlidir. Sergilenen eserlerin belli bir (düzende) kronolojik veya tematik olarak sergilenmesi de daha verimli olmaktadır. Ayrıca ışıklandırma ve gezerken eserler arasındaki boşluğa dikkat edilmelidir”.

Bazı öğretmen adayları ise teknolojiden faydalanılarak ya da ilginç grafiksel tasarımlarla sergilemenin ilgi çekici kılınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Sergileme mekanının geniş ve rahat

gezilebilir olması da görsel sanatlar öğretmen adaylarının beklentileri arasında yer almaktadır. Bu görüşler dışında sergilemede; eserlerin iyi korunması, çocukların görebilmesinin dikkate alınması, bilgilendirmede Türkçe çevirilerin unutulmaması, sanatsal düzenlemeye dikkat edilmesi gibi hususlar da dile getirilmiştir.

Öğrencilere yönelik eğitim

Müzelerin işlevlerinden biri de eğitimidir ve bu işlevi önemseyen müzelerin kendi bünyelerinde eğitim birimleri bulunmaktadır. Okullarla iş birliği yapan bu müzeler öğrencilere yönelik farklı eğitim hizmetleri vermektedir. Müze ziyareti planlama sürecinde öğretmenlerin bu olasılığı da göz önünde bulundurarak müze eğitimi sürecini planlaması gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarına müzelerden öğrencilerine yönelik olarak ne gibi eğitsel hizmetler bekledikleri sorulmuştur.

Tablo 3: Öğrencilere Yönelik Eğitime İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Eğitsel etkinlikler	27
Bilgilendirme/rehberlik	11
Okullarda düzenli müze tanıtımları	4
Ziyaret öncesi sınıfta bilgilendirme	3
Engellilere yönelik etkinlik	1

Bu soruya ilişkin olarak öğretmen adayları en çok müze ziyareti sürecinde müze eğitimcisi gibi görevli kişilerce sanatsal uygulama, oyun, drama gibi öğrencilere yönelik sanatsal/eğitsel faaliyetlerin gerçekleştirilmesini beklediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları ayrıca öğrencilere yönelik olarak müze rehberleri ya da müze eğitimcileri tarafından bilgi veren sunumların, rehberliğin yapılmasını beklediklerini dile getirmişlerdir. Öğretmen adayı K35 “Müzeye gitmeden önce öğretmenin hazırlanıp bilgi edinmesi bazen yetmiyor. O yüzden öğretmenin yanında bilgili bir müze rehberi de bulunmalı. Öğrencilerin eğleneceği etkinlikler ve etkinlik kâğıtları hazırlanmalı” şeklinde beklentisini dile getirmiştir.

Öğretmen adayları ayrıca müzeleri tanımak, eserleri hakkında bilgi sahibi olmak ve müze bilincini geliştirmek anlamında okullarda düzenli müze tanıtımlarının/seminerlerin yapılması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmen adayları müze ziyareti öncesi müze görevlilerinin sınıfta müzeye ilişkin bilgilendirme yapması konusunda görüş bildirmişlerdir. Bir öğretmen adayı ise engelli öğrencilere yönelik etkinliklerin müzelerce yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Öğretmen/öğretmen adaylarına yönelik eğitim

Tablo 4’te görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının eğitsel hizmet olarak en büyük beklentisi, müzelerin öğretmenlere ve öğretmen adaylarına müzeyle ilgili düzenli bilgilendirme seminerleri/sunumları yapmasıdır. Konuya ilişkin olarak öğretmen adayı K22 “Müzelerin belirli günlerde bilgilendirme ve eğitsel amaçlı seminerler vermesi olumlu bir sonuç doğurabilir” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4: Öğretmen/Öğretmen Adaylarına Yönelik Eğitsel Hizmetlere İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Müzeyle ilgili düzenli bilgilendirme	19
Ziyaret öncesi bilgilendirme	11
Müze eğitimi verilmesi	11
İletişim konusunda bilgilendirme	1

Öğretmen adayları bu soruya ilişkin olarak ayrıca müze ziyareti öncesi müze ve müzedeki eserler hakkında eğitim/bilgi verilmesi, müze eğitimcisi ya da görevlisi tarafından öğretmen/öğretmen adaylarına müze eğitimi verilmesi gibi beklentileri olduğunu da dile getirmişlerdir. Konuya dair K38 görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “Müze ziyareti planlama aşamasında öğretmenlere yönelik kısa tanıtımlar eğitici programlarla müzenin tanıtımı yapılmalı ve müzedeki faaliyetler hakkında bilgi verilmelidir. Müze ziyareti sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiği hakkında da bilgi verilmelidir”

Eğitsel materyal olanağı

Müze ziyareti ve etkinlik planlama sürecinde müzeyi tanımak ve tanıtmak, müze ziyaretinde ve sonrasında gerçekleştirilecek etkinliklerde yararlanabilmek amacıyla pek çok materyale ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle eğitim işlevini önemseyen müzeler öğretmenlere bu konuda yardımcı olmak ve kendi düzenledikleri eğitim etkinliklerinde kullanmak üzere pek çok eğitim ve tanıtım materyali üretmektedir. Müze ziyareti gerçekleştirecek öğretmenlerin de bu olanakları bilerek ve onlardan yararlanarak müze ziyareti ve eğitim sürecini planlamaları gerekmektedir. Araştırmak kapsamında öğretmen adaylarına ileride kendi düzenleyecekleri müze ziyareti ve eğitim etkinlikleri için müzelerden materyal bağlamında beklentileri sorulmuştur.

Tablo 5: Eğitsel Materyal Olanasına İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Müze tanıtım materyali	24
Çalışma yaprakları	19
Eğitsel teknolojik materyaller	14
Etkinlik malzemesi	12
Sanatsal malzeme	11
Röprodüksiyon/maket	7
Sunum materyalleri	6
Teknolojik donanım	5
Not kâğıtları	2
Müze eğitim paketi	1
Anı materyalleri	1
Materyal gerekli değil	1

Öğretmen adayları müzelerden en fazla müzeyi ve önemli eserlerini tanıtan afiş, broşür, dergi, katalog, kitapçık vb. materyaller sağlama anlamında beklentileri olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca müzeler tarafından hazırlanan etkinlik yapraklarının, müze rehberlerinin (etkinlik yaprakları ve müze hakkında bilgi içeren eğitsel kitapçık) olması şeklindeki beklentiler de sıklıkla dile getirilmiştir. Müzelerin ilgi çekici eğitsel teknolojik materyallerinin olması, müzede yapılacak eğitsel ve sanatsal etkinlikler için materyaller ve eserlerin röprodüksiyonlarını/maketlerini sağlaması şeklinde beklentiler de soruya verilen yanıtlar arasında yer almaktadır.

Konuya ilişkin olarak öğretmen adayı K32 “Müzeler kendi bünyelerinde eğitsel etkinlikler, etkinlik yaprakları üretilip bunu öğrencilere sunabilir” şeklinde görüş bildirirken, öğretmen adayı K49 ise “Müze içerisinde öğrencilerin yararlanabileceği eserlerle ilgili bilgilendirme yapraklarının

olması, müzedeki atölyelerde öğrencilerin yararlanabileceği boya malzemelerinin, oyun hamurlarının, kalemlerin olması” şeklinde beklentileri olduğunu dile getirmiştir. Bazı öğretmen adayları sunum materyalleri ya da sunumlarda/egitimde kullanabilecekleri teknolojik donanımın müzelerce sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir öğretmen adayı ise materyalin gerekli olmadığını dile getirmiştir.

Müze personeli

Türkiye’de müze eğitime ilişkin yapılan araştırmalarda müze ziyareti sürecinde karşılaşılan sorunlardan biri de müze personelinin tutumudur (Akman vd. 2015, Egüz ve Kesten 2012, Solmaz 2015). Bu anlamda araştırmada öğretmen adaylarına müze ziyareti sürecinde müze personeline ilişkin beklentileri sorulmuştur.

Tablo 6: Müze Ziyareti Sürecinde Müze Personelinden Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Personel Tutumu	
Güler yüzlü/kibar	22
İlgili/yardımsever	18
Eğitimli/bilgili	14
İyi iletişim kurabilme	6
Girişte bilgi verme	5
İyi organize	5
Saygılı/ciddi	4
Görevini tam yapma	3
Yaşa uygun davranabilme	2
Ulaşılabilirlik	2
Eğitim ortamı hazırlama	1
Personel Durumu	
Müze rehberinin olması	46
Müze eğitimcisinin olması	15
Yaratıcı drama eğitmeninin olması	1
Materyal geliştirmeye dair eğitmen olması	1

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının müze ziyareti sürecinde müze personeline ilişkin beklentileri içerisinde müze personelinin tutumuna dair görüşler öne çıkmaktadır. Öğretmen adayları müze personelinin; güler yüzlü/kibar, ilgili/yardımsever ve iyi iletişim kurabilen özelliklere sahip olmasını ayrıca eğitimli/bilgili olmasını, saygılı/ciddi davranmasını ve görevini tam yerine getirerek çalışmasını beklemektedir. Öğretmen adayları müze ziyareti sürecinde personelden yardım almak ve kolay ulaşabilmek anlamında iyi organize olmayı, ulaşılabilirliği ve personel tarafından eğitim ortamının hazırlanmasını da beklentileri arasında ifade etmişlerdir. Bazı öğretmen adayları da benzer şekilde hemen girişte karşılanarak müze hakkında bilgi verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Yaşa uygun davranabilme özelliği de yine bazı öğretmen adaylarının müze personelinin tutumuna ilişkin beklentileri arasında yer almaktadır.

Müze ziyareti sürecinde müze personeline ilişkin beklentiler sorusu aynı zamanda müzenin personel durumu bağlamında da yanıtlanmıştır. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı müzelerin müze rehberlerinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde müzede müze eğitimcisinin olması hatta yaratıcı drama eğitmeninin olması da ifade edilen görüşler arasında yer almaktadır. Öğretmen adaylarının müzelerdeki deneyimlerinin ve gözlemlerinin bu beklentileri şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Örneğin konuya ilişkin olarak öğretmen adayı K24 “Müzede müzeyi tanıtacak

yetkililerin, eserlere yönelik bilgi verecek müze rehberi ve müze eğitimecisinin olması gerekir. Gittiğimiz müzelerde bunların olmadığını gördüm” şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Müze yetkilisi

Müze ziyareti sürecinde müze personelinin tutum ve davranışları etkin olurken, müze ziyareti planlama ve müzeyle ilgili diğer etkinliklerde ise müze müdürü gibi müze yetkililerinin kararları etkili olmaktadır. Müzelerin eğitim politikalarını belirlemeden eğitim birimlerinin ve öğretmenlerin organizasyonuna, okul-müze işbirliğinin sağlanmasına ve yapılacak etkinliklere karar verme bağlamında bu yetkililer söz sahibi olmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarına müze ziyaretini ve planlama sürecinde müze yetkililerinden beklentileri sorulmuştur.

Tablo 7: Müze Yetkilisine İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
İlgili/işbirlikçi olma	15
Eğitim için olanaklar sağlama	14
İzin, ücret vb. konuları kolaylaştırma	12
Ziyaret süreci/planlamada özen	11
Eğitim kurumlarıyla iletişim	5
Personel seçimi/eğitimi	4
Teknoloji kullanımını yaygınlaştırma	1
Bilimsel çalışmalar gerçekleştirme	1

Öğretmen adaylarının müze yetkililerine ilişkin beklentileri içerisinde müze yetkililerinin ilgili/işbirliği içerisinde olması en çok öne çıkan özellik olarak karşımıza gelmektedir. Öğretmen adayları benzer sıklıkla müze ziyareti sürecinde müzede eğitim olanaklarının (materyal, etkinlik vb.) sağlanması konusunda da müze yetkililerinden beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca ziyaret ile ilgili izinlerin alınması, ücretsiz ziyaretlerin gerçekleşmesi hatta ulaşım sağlama vb. konularda müze yetkililerinin kolaylık sağlama gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bu görüşlerin yanı sıra müze yetkililerinin eğitim kurumları/öğretmenlerle sürekli bir şekilde iletişim içinde olması, ziyaret sürecinde ve planlamada özen göstermesi gibi beklentiler öğretmen adayları tarafından dile getirilmiştir. Konuya ilişkin olarak öğretmen adayı K55 görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: “Müze ziyareti planlama sürecinde yetkililer daha duyarlı olabilirler, işbirliği içerisinde olmaları gerekmektedir... herhangi bir iletişim kopukluğunun yaşanmaması ve ziyaret günü ziyaretçilerin mağdur olmaması için ellerinden gelenin en iyisini yapmaları gerekmektedir”. Benzer yaklaşımla bazı öğretmen adayları da doğru personel seçimi ya da personelin eğitilmesi anlamında müze yetkililerinin bu süreci desteklemesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adayı K1 ise “Müze yetkilileri yıl içerisinde verimli bir planlama yapmalıdır. Önceden tasarlanmış hedefleri olmalıdır. Bu hedefler arasında, müzenin eğitimsel yönünü ön plana çıkarmak, teknoloji kullanımını yaygınlaştırmak, bilimsel çalışmalar gerçekleştirmek gibi unsurları göz önünde bulundurarak günümüz müzecilik anlayışına uymalıdır” şeklindeki ifadesiyle müze yetkililerinin günümüz müzeciliğine uyan bir müze vizyonu yaratmasına ilişkin beklentilerini dile getirmiştir.

Okul-müze iş birliği

Tablo 8’de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının okul-müze işbirliği bağlamında en öne çıkan beklentisi müze ziyaretleri için müzelerin araç temininde yani ulaşım da kolaylık sağlamaıdır. Ayrıca müze ziyareti öncesi ortaklaşa bir şekilde bir eğitim planının belirlenmesi ve uygulanması hatta öğretmenlerin bu ziyaret öncesi araştırmalar için desteklenmesi gibi ziyaret öncesi okul-müze

işbirliğine dair beklentiler de öğretmen adaylarınca dile getirilmiştir. Okul-müze işbirliğine dair bu beklentilerin yanı sıra okul-müze iletişiminin, işbirliğinin sürekli ve iyi olması öğretmen adaylarının en çok ifade ettikleri beklentiler arasında yer almaktadır.

Tablo 8: Okul-Müze İşbirliği Bağlamında Beklentiler

Alt Tema	Frekans
Ulaşımında kolaylık	17
İşbirliğinin sürekliliği	15
Ziyaret öncesi işbirliği	15
Okullarda müze tanıtımı	13
Ücret uygunluğu	8
Materyal/olanak sağlama	8
Okulları ziyarete teşvik	7
Okullar için etkinlik düzenleme	5
İzinlerde kolaylık	3
Eğitim kurumlarında müze birimleri	2

Okul-müze işbirliği bağlamında okullarda müze tanıtımlarının yapılması da öne çıkan beklentiler arasında yer almaktadır. Benzer şekilde okulların müze ziyaretine teşvik edilmesi ve müzelerin okullar için etkinlikler düzenlemesi de okul-müze işbirliği bağlamında müzelerden beklenmektedir. Konuya ilişkin olarak öğretmen adayı K23 “Okul-müze işbirliği her an aktif olmalıdır. Müzeler okul ile etkileşime geçip ziyaret için teşvik etmelidir” şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Müze ücretlerinin uygun olması ya da ücretsiz olması gibi görüşler de öne çıkan beklentiler arasında yer almaktadır. Öğretmen adayı K38 “...öğrenci gruplarına ulaşım ve müze ücreti konusunda kolaylık sağlanmalıdır. Okul-müze işbirliği bağlamında müze ziyareti öncesi müzelerden yetkililer okula gelerek okulda müze tanıtımı yapabilir” diyerek beklentisini dile getirmiştir. Okul-müze işbirliği bağlamında izinlerde kolaylık sağlanması ya da eğitim kurumlarında müze birimleri kurulması şeklinde görüşler de söz konusudur.

Müze binası ve çevresi

Müzelere yapılan ziyaretler ve gerçekleştirilen eğitim etkinlikleri uzun bir süreç olup bu süreçte çeşitli ihtiyaçlar doğabilmektedir. Bu anlamda müzeyi sadece eğitim olanakları bağlamında ele alınan bir mekân olarak değerlendirmemek ve doğabilecek ihtiyaçları karşılama yeterliliği ve fiziksel özellikleri açısından da ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarına müze binası ve çevresine ilişkin beklentileri sorulmuştur.

Öğretmen adaylarının müze binası ve çevresine ilişkin beklentileri, ihtiyaçlara ilişkin olanaklara dair beklentiler ve müzenin fiziksel özelliklerine ilişkin beklentiler olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Öğretmen adayları ihtiyaçlar bağlamında müzede dinlenmek ve diğer ihtiyaçların giderilmesi anlamında müzede cafe/büfe gibi olanakların olmasını beklemektedir. Yine ihtiyaçlar bağlamında yeterli tuvaletin olması ve özel durumu olan (engelli, küçük çocuk-bebek, yaşlı, hamile vb.) ziyaretçiler için uygun düzenleme ve donanımın olması müzelerden beklenenler arasında öne çıkan konulardır. Özel durumu olan bireylere ilişkin olarak öğretmen adayı K39 görüşünü şu sözlerle ifade etmiştir: “Müzeler özel gereksinimli bireylere yönelik yeterli donanımda olmalıdır. Engelli bireylere özel etkinlikler oluşturulmalı, onlara özel alanlar olmalıdır... Görme engelliler için kulaklık olmalı, işitme engellilere işaret diliyle anlatan videolar sunulmalıdır”.

Tablo 9: Müze Binası ve Çevresine İlişkin Beklentiler

Alt Tema	Frekans
İhtiyaçlara İlişkin Olanaklar	
Kafeterya/büfenin olması	38
Yeterli tuvaletin olması	37
Özel durumlular için düzenleme	35
Vestiyer vb. bulunması	6
Asansör olması	6
İlk yardım alanı olması	3
Güvenlik biriminin olması	2
Yönlendirici bilgiler olması	2
İnternetin olması	1
Fiziksel Özellikler	
Merkezi ve ulaşımı kolay olma	9
Uygun ısıda olma	6
Temiz/hijyenik olma	4
İyi havalandırılma	2
Sağlamlık/dayanıklılık	1

Öğretmen adaylarının müze binası ve çevresine ilişkin beklentileri, ihtiyaçlara ilişkin olanaklara dair beklentiler ve müzenin fiziksel özelliklerine ilişkin beklentiler olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Öğretmen adayları ihtiyaçlar bağlamında müzede dinlenmek ve diğer ihtiyaçların giderilmesi anlamında müzede cafe/büfe gibi olanakların olmasını beklemektedir. Yine ihtiyaçlar bağlamında yeterli tuvaletin olması ve özel durumu olan (engelli, küçük çocuk-bebek, yaşlı, hamile vb.) ziyaretçiler için uygun düzenleme ve donanımın olması müzelerden beklenenler arasında öne çıkan konulardır. Özel durumu olan bireylere ilişkin olarak öğretmen adayı K39 görüşünü şu sözlerle ifade etmiştir: “Müzeler özel gereksinimli bireylere yönelik yeterli donanımda olmalıdır. Engelli bireylere özel etkinlikler oluşturulmalı, onlara özel alanlar olmalıdır... Görme engelliler için kulaklık olmalı, işitme engellilere işaret diliyle anlatan videolar sunulmalıdır”.

Ayrıca müzede ziyaret sırasında fazla eşyaların konulabileceği vestiyerlerin, dolapların olması, asansörün bulunması gibi beklentiler de öğretmen adayları tarafından dile getirilmiştir. Çok az sayıda öğretmen adayı ise ilk yardım alanı, güvenlik birimi, yönlendirici bilgiler ve internet konusunda ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Fiziksel özellikler bağlamında ise merkezi ve ulaşımının kolay olmasının yanı sıra müzenin uygun ısıda olması gibi beklentiler öğretmen adayları tarafından en çok vurgulanmıştır. Temiz/hijyenik olması, iyi havalandırılması, dayanıklı ve sağlam olması gibi fiziksel özellikler de yine öğretmen adaylarının müzelerin fiziksel koşullarına dair beklentileri arasında yer almaktadır.

Diğer beklentiler

Tablo 10: Diğer Beklentiler

Alt Temalar	Frekans
Teknolojik yapılanmanın artması	4
Esnek kurallar	3
Ziyaretçi görüşlerinin alınması	3
Engellilere yönelik etkinlikler	1
Çocukları daha fazla önemseme	1
Sosyal medyada aktif olma	1
Öğrenci etkinliklerine dair sergiler	1

Öğretmen adaylarına son olarak bir eğitim ortamı olarak müzelerden beklentilerine ilişkin belirtmek istedikleri başka görüşleri olup olmadığı sorulmuştur. Tablo 10'da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının çoğu sorulan soruları yeterli görerek bu soruya yanıt vermemiştir. Verilen yanıtlar içerisinde ise sırasıyla en çok müzelerin teknoloji bağlamında kendini geliştirmesi, öğrencilerin rahatça gözlem, araştırma vb. yapabilmeleri için kuralların esnek olması ve müzeyle ilgili ziyaretçilerin fikirlerinin alınması/ziyaret defteri ya da anket uygulanması şeklindeki görüşler ön plana çıkmıştır. Konuya ilişkin olarak öğretmen adayı K22 görüşünü şu şekilde dile getirmiştir: “Günümüzde müzeler sadece tarihi eserlerin ve sanat eserlerinin sergilendiği yerlerin dışına çıkamamaktadır. Müzelerin bunun dışına çıkıp bir eğitim mekânı olması ve aktif olması gerekmektedir”.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Günümüz eğitim anlayışında müzeler etkin öğrenme ortamları olarak kabul edilmekte ve sınıf dışı öğrenme etkinliklerinde en çok tercih edilen yerlerden biri olarak eğitim sürecine dâhil edilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Ülkemizde de bu önemden yola çıkılarak öğretmenlerin müzeleri eğitim ortamı olarak kullanmalarına yönelik olarak Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünce ‘Müze Eğitimi Sertifika Programı’ başlatılmış ve iki yıl içerisinde 15 bin öğretmenin müze eğitimi alması hedeflenmiştir. Bununla birlikte müzede eğitim süreci sadece öğretmenlerin çabaları ile sınırlı olamayacak kadar çok boyutlu bir süreçtir. Önceden de belirtildiği gibi müze ziyaretlerinin öğrenciler için etkili bir eğitim sürecine dönüşebilmesi için müze ve olanaklarının da dâhil olduğu pek çok faktörün bu amaca hizmet etmesi gerekmektedir. Bu anlamda müzelerin barındırdıkları nesneler kadar sundukları eğitsel olanaklar, sahip oldukları mekânlar ve fiziksel özellikler vb. birçok etken bu öğrenme sürecini etkilemektedir. Bu araştırma kapsamında da müzelerde eğitim etkinlikleri planlanmış ve deneyimlemiş olan görsel sanatlar öğretmen adaylarının etkili bir eğitim ortamı olarak müzelerden yararlanabilmek adına müzelerden beklentileri saptanmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre görsel sanatlar öğretmen adaylarının eğitsel anlamda müzelerden daha verimli bir şekilde yararlanabilmek adına müze mekânına ilişkin en büyük beklentilerinden biri sanatsal çalışmaların ve etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için atölyelerin olmasıdır. Selanik Ay ve Kurtde Fidan (2014)’ın araştırmasında da öğretmen adayları müzelerde öğrencilere yönelik atölye, araştırma ve etkinlik odaları vb. bölümler olmasını önermişlerdir. Yılmaz (2011)’ın Türkiye’deki müze yöneticilerinin müzelerin eğitim işlevlerine ilişkin tutum ve fikirlerini saptamaya çalıştığı araştırmanın sonucuna göre müzelerin büyük çoğunluğunda eğitim birimleri ve öğrencilerin çalışma yapacakları atölyelerin, konferans salonlarının, galerilerin olmadığı görülmektedir. Yine aynı araştırmaya göre müzelerinde atölyesi olan müze müdürleri eğitim etkinliklerini atölyesi olmayanlara göre daha yeterli bulmaktadır. Bu sonuç atölyelerin eğitim etkinlikleri için gerekliliğini ortaya koyarken, görsel sanatlar öğretmen adaylarının bu konudaki beklentileriyle de paralellik göstermektedir. Avrupa ve Amerika müzeleri diğer işlevlerinin yanı sıra eğitim işlevini de ciddiyle sürdürmekte ve bu müzelerin çoğunda bu işleve bağlı olarak özel dershaneler ve atölyeler bulunmaktadır (Yücel 1999’dan aktaran Şahan 2005). Gelişmiş çağdaş ülkelerde müzeler inşa edilirken sadece müze olarak değil bir eğitim kurumu gibi işlev görecektir ortamları da barındıracak şekilde tasarlanırlar. Bu anlamda müze yerleşkesi içerisinde özel dershaneler, atölyeler, drama sınıfları, sinema salonları, öğrenci ürünleri için sergi alanları gibi ortamlar da oluşturulmaktadır (Karapınar 2012’den aktaran Solmaz, 2015). Örneğin, Amerika’da yer alan MOMA’da sanat eserleri hakkında konuşma, tartışma ve sanatsal üretim imkânı tanıyan sanat laboratuvarlarında çocuklar oyunlar aracılığıyla yaratıcılıklarını geliştirmektedirler. Bu laboratuvarlarda çocuklar için ücretsiz film gösterimleri ve sanatçılarla tanışma gibi fırsatlar da sunulmaktadır. Ayrıca müzede çocuklar için sanat eserleri yarattıkları ücretsiz sınıflar vardır (Okan, 2015).

Araştırma kapsamında görsel sanatlar öğretmen adaylarına sergilemeye ilişkin beklentileri de sorulmuştur. Çünkü “Müzeler bilişsel öğrenmenin yanı sıra duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlanacağı ortamlardır. Müzede nesnelerin sergilenmesinin yanında sergilenenlerin, pedagojik amaçlar açısından da tartışılması gerekmektedir” (Ekmekçi, 2015:19). Yavuzoğlu ve Atasoy (1999) da müze ziyaretçilerinin dolaşım sürelerinin ve konforlarının onların algılama biçimi ve düzeyini doğrudan etkilediğini ve bunun da eğitsel sürece yansıdığını ifade etmektedir. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının; aydınlatmanın uygun olması, eserlerin belirli bir sıralamaya uygun olarak sergilenmesi, sıkışık olmayan bir sergileme düzeninin olması, eserlere dair bilgilerin yer alması ve teknolojiye dayanarak sunumun ilgi çekici olması gibi sergilemeye ilişkin öne çıkan beklentileri olduğu görülmüştür. Atagök (1999)’e göre de görsel algılamada ferahlık, sergilemedeki düzen izleyicinin daha uzun süreli dikkatini sağlamak açısından çok önemlidir. Bu anlamda müze ortamının insanın rahatlıkla gezebileceği iklim koşullarına ve ışığa sahip olması gerekmektedir. Doğrusoy ve Ferraris (2015) de ışık ve aydınlatma tasarımının, ziyaretçilerin görsel konforunu ve sergi deneyiminden haz almasını etkileyen en önemli çevresel etkenlerden biri olduğunu, bu nedenle müze gibi kurumlarda sergi mekânlarının aydınlatılmasında ziyaretçilerin gereksinimlerinin, tercihlerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu anlamda yazarlara göre ziyaretçinin gereksinimlerine yanıt veren ve onların duygusal tepkilerini olumlu yönde etkileyen, konforlu ve doğru aydınlatılmış bir ortamda sergi deneyiminden haz alınabilecek ve ziyareti devam ettirme ve tekrarlama niyeti oluşturulabilecektir. Bununla birlikte müzeyi hangi yaş grubu ve hangi kesimden insanlar ziyaret ediyorsa onların fiziksel ve sosyolojik özelliklerine uygun bilgi panoları, grafikler ve düzenlemelerin yapılması da sergilemenin eğitselliği açısından önemlidir (Özsoy ve Mercin, 2003). Modern müzeler, ziyaretçiye yeterli bilgi verebilmek amacıyla eserlerin yanına maket, şekil, fotoğraf ve açıklayıcı levhalar gibi ek unsurlar da kullanmaktadır (Cameron, 1982’den aktaran Keleş, 2003). Etkileşimli sergiler günümüzde müzelerin özellikle çocuklarla iletişimi sağlamada yararlandıkları yollardan biridir. “Etkileşimli sergiler çocuklara kendi bilgilerini, ilgilerini ve tercihlerini seçim yaparak oluşturma olanağı sağlar” (Pisticelli ve Weiver, 2002’den aktaran Onur, 2012:242). Sanat müzelerindeki etkileşimli alanları araştırdığı çalışmada Gül (2014), Avrupa ve Amerika’daki toplam 50 müzeyi ele almıştır. Bu araştırmaya göre sanat müzelerinin çoğunluğunun (%58) etkileşimli alana sahip olduğu görülmektedir. Yazara göre etkileşimli galerilerde izleyici odaklı öğrenme ve izleyicinin kendi kendine bir şeyleri ortaya çıkarması, dokunsal ve katılımlı öğrenme gerçekleşebilmektedir. Tüm bunlar sergilemenin eğitsel açıdan önemini ortaya koyarken öğretmen adaylarının etkileşime olanak tanıyan sergileme beklentilerinin gerekçesini de açıklamaktadır.

Yücel (2012) ise dijital medya, gelişen teknolojiler, küreselleşen kitle iletişim araçları, internet gibi araçların sanatın algılama süreçlerini etkilediğini özellikle 1990’lardan itibaren bu araçların sanatçılar tarafından sanat üretimlerinde kullanımının arttığını ve nedenle de müzelerin sergileme, arşivleme, muhafaza etme gibi temel işlevlerini yeniden şekillendirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yazar geleneksel sanat formatlarının dışındaki sanat pratiklerine göre müzelerin kendisini yapılandırması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu anlamda dijital sanat, web sanatı vb. çağdaş sanat pratiklerinin doğalarına uygun bir şekilde müzelerde sunulması gerekliliği de görsel sanatlar alanında unutulmaması gereken konulardan biridir. Araştırma sonucunda ise öğretmen adaylarının medya sanatı gibi dijital teknoloji tabanlı sanat anlayışlarının sunumuna ilişkin bir vurgu yapmadıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamında görsel sanatlar öğretmen adaylarına öğrencilere yönelik eğitsel hizmetlere ilişkin beklentileri sorulduğunda, müze rehberleri, müze eğitimcileri eşliğinde eğlenceli oyunların oynanması, etkinliklerin yapılması ve ziyaret sürecinde bilgi veren sunumların yapılması, rehberliğin yapılması beklentilerinin öne çıktığı görülmüştür. Şimşek (2014)’ın 75 lise ve 55 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmada da hem lise hem de üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu sanat eğitimi için müzede eğitim etkinlikleri olması gerektiğini belirtmiştir. Akman

vd. (2015)'nin araştırmasında da okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun müze eğitimi sırasında sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Buna göre müze eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunların çözülmesi ve nitelikli bir eğitim sürecinin yaşanabilmesi için öğretmenlerin ve müzelerin işbirliği içerisinde çalışması, müzelerde öğretmene yardımcı olacak nitelikli bir müze eğitimcisinin olması gerekmektedir. Böylelikle de müze eğitimcisi ve öğretmenin çocukların gelişim düzeyine uygun etkinlikler planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi söz konusu olabilecektir. Yavuzoğlu ve Atasoy (1999)'a göre de müzelerde çocukların anlamlı deneyimler yaşaması, yaparak-yaşayarak öğrenebilmeleri için müze ziyareti içerisinde etkinlikler düzenlenmeli, çalışma kâğıtları yardımıyla eserleri tanınması, verilen bilgi ve sorulan sorular aracılığıyla belirli bir donanımına ulaşmaları sağlanmalıdır. Buna karşın Özsoy ve Mercin (2003) yaptıkları araştırmalar sonucunda, Türkiye'deki müzelerin büyük bir bölümünün sanat (resim) eğitimi amacıyla hiçbir etkinlik gerçekleştirmediğini hatta genel olarak bile eğitim işlevlerini yerine getirmediklerini saptamışlardır. Selanik Ay ve Kurtdede Fidan (2014)'in araştırmasında da öğretmen adayları müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin olarak; Türkiye'de müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yararlanılmadığını ve öğrencilerin düzeyine uygun bilgi veren müze yetkililerinin olmadığını dile getirmişlerdir. Gökmen (2004)'in araştırmasında da öğretmenlerin çoğu müzelerin eğitim etkinliklerini yetersiz bulmaktadırlar.

Oysaki günümüz müzeciliğinde eğitim müzelerin temel işlevlerinden biridir. Pek çok gelişmiş müzede farklı izleyici kitlesine göre formal ve informal eğitime katkıda bulunan eğitim etkinlikleri sunulmakta ve bu tür etkinlikler için müzelerde eğitim bölümleri yer almaktadır (Tezcan ve Ödekan, 2006). Ülkemizdeki müzelerde de verimli bir eğitimin gerçekleşmesi için müzelerin eğitim işlevine önem vermesi gerektiği araştırma kapsamında ortaya konan beklentiler ile bir kez daha vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında görsel sanatlar öğretmen adaylarına öğretmen/öğretmen adaylarına yönelik eğitsel hizmetlere ilişkin beklentileri sorulduğunda; müzeyle ilgili düzenli bilgilendirme seminerlerinin, sunumlarının yapılması, ziyaret öncesi müze ve eserlerle ilgili eğitim ve bilgi verilmesi, müze eğitimcisi/görevlisi tarafından müze eğitimi verilmesi gibi beklentilerinin olduğu görülmektedir. Ekmekçi (2015)'nin tarih öğretmenlerinin müze deneyimlerine ilişkin anket çalışmasında 'müze ziyaretlerine dair hizmet beklentisi' olarak müzelerin tanıtılması, ücretsiz olması, bilgi aktarımı ve eğitim verilmesi gibi benzer beklentiler ortaya çıkmıştır. Araştırmada müze ziyaretlerinin belli bir program çerçevesinde ve bu alanda eğitim almış bir rehber ya da müze görevlisi eşliğinde yapılması görüşü de öne çıkmıştır. Ayrıca müze ziyaretinde uyguladıkları öğretim stratejileri sorulduğunda tarih öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun bu soruyu cevapsız bırakması öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında uygulanacak öğretim stratejileri hakkında son derece yetersiz bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum bizi yine öğretmenlere bu konuda eğitim verilmesi, müzelerde eğitim birimlerinin olması gerektiği sonucuna götürmektedir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeye katılan öğretmenlerin hepsi müze ziyaretlerine yönelik hizmet içi kursun faydalı olacağını ifade etmişlerdir.

Aktekin (2008)'in 4 müze uzmanı ile yaptığı araştırmada uzmanların hiçbirisi mevcut okul ziyaretlerinin etkili ve verimli olduğuna inanmamakta ve öğrencilerin bu ziyaretlerden hiç bir şey öğrenmediğini düşünmektedirler. Buna göre mevcut eğitim çalışmalarının daha etkili yürütülebilmesi için öğretmenler müzeler ve tarihi eserlerin eğitimde kullanımı ile müzelerin imkânları konusunda bilgilendirilmelidir. Ayrıca müzelerin tarih öğrencileri veya aday öğretmenlere yönelik çalışma yapmaları da teşvik edilmeli ve bu alanda kurumlar arası işbirliği sağlanmalıdır şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır. Yılmaz (2011)'a göre üniversitelerle de gerekli işbirliği yapılmalı ve üniversitelerde öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersine yer verilerek öğretmen adaylarına müze ziyaretinin önemi kavratılmalı ve böylelikle de okul-müze işbirliği süreci kolaylaştırılmalıdır.

Benzer şekilde Solmaz (2015)'in yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri müze eğitiminin zorunlu hale getirilmesi, müze eğitimine yönelik koordinasyon merkezi kurulması gibi önerilerde bulunmuştur. Araştırma sonucunda katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimi kavramını bilmedikleri saptanmış ve bu konuda hizmet içi eğitim verilmesi önerilmiştir. Hooper-Greenhill (1999) de öğretmenlerin genellikle kendi öğretme eylemlerinde müzeleri kullanma potansiyelinin farkında olmadıklarını dile getirmektedir.

Bu nedenle gelişmiş ülkelerde öğretmenler müze eğitimi sürecinde ve öncesinde müzelerin eğitim bölümleri tarafından sürekli eğitime ve bilgilendirmeye tabi tutulurlar. Öğretmenle temas, öğretmen eğitimi ve öğretmeni müze ziyaretine hazırlama şeklindeki bu üç aşamada öncelikle müze eğitimi programı okula önceden gönderilmekte ve öğretmenlerden bu programa ilişkin bir rapor yazması istenmektedir. Sonraki aşamada ise müzeler tarafından öğretmenlere eğitim kursları, atölye çalışmaları düzenlenmekte ve okullara gidilmektedir. Son olarak müze ziyaretine ilişkin telefonla bilgi verme, ödünç eser verme ve bilgi takımı hazırlama gibi hizmetler sunulmaktadır (Abacı, 1996'dan aktaran Özsoy ve Mercin, 2003). Benzer şekilde öğretmen adayları da müze eğitimi konusunda eğitilmektedir: "Müze ve galerilerin çoğu, müze ve galerilerin nasıl kullanılacağını öğrenmeleri için öğretmenlere olanak sağlar. Bu, öğretmen yetiştirme fakülteleri ile çalışma, belki de fakültede bir konuşma yapma ya da müzede bir gösterim yapma biçiminde olabilir. Bazen, fakülte öğrencileri müze ve galerilere kısa süreler için yerleştirilir" (Hooper-Greenhill, 1999:166).

Araştırma sonucunda görsel sanatlar öğretmen adaylarının müzelerden, müzeyi ve eserleri tanıtan afiş, broşür, dergi, katalog, kitapçık vb., müzenin hazırladığı etkinlik yaprakları, müze rehberi gibi eğitsel materyalleri sağlaması anlamında beklentileri olduğu görülmüştür. Akman vd. (2015)'nin araştırmasında da okul öncesi öğretmenleri müze eğitiminde karşılaştıkları müze kaynaklı sorunlar arasında müzelerde tanıtıcı, kaynak, broşür ve görsel materyallerin bulunmamasını da göstermişlerdir. Benzer şekilde Yılmaz (2011)'in araştırmasında da müze yöneticilerinin, müzelerin eğitim amaçlı materyal konularında yetersiz olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmış ve müzelerin, eğitim amaçlı müze yayınlarını (müze öğretmen el kitabı vb.) ve diğer türlü yayınları (broşür, kitapçık vb.) öğrencilere ve öğretmenlere ulaştırması önerilmiştir. Ayrıca hazırlanacak bu broşürlerin çocuklara uygun olması ve onların ilgisini çekebilecek şekilde hazırlanması önerilmiştir.

Eğitsel materyal sağlama anlamında dünya müzelerinde güzel örnekler vardır. Örneğin; Miami Çocuk Müzesi okullar ile ortak programlar hazırlamaktadır ve bu okullara "kardeş okul" adını vermektedir. Eğitsel materyal anlamında müze eğitim setleri vardır, bunlar bireysel olarak ya da grup çalışmalarında kullanılabilir. Bu setler; eğitici oyunlar, kitaplar, sergilerle ilgili eğitim yaprakları ve diğer sanat eğitiminde kullanılan malzemelerden oluşan çantalar. Sanat adlı eğitim setinde sanat etkinliklerinde kullanılan kâğıt, kalem, boya, grafiti, yapıştırıcı, makas ve boncuk gibi malzemeler ve etkinlik yaprakları yer almaktadır (Karadeniz, 2013).

Araştırmada öğretmen adaylarının müze personeline ilişkin beklentileri arasında bilgi veren müze rehberinin olması, müze personelinin güler yüzlü/kibar, ilgili/yardımsaver olması, müzede bir müze eğitimcisinin olması ve müze personelinin iyi eğitim almış olması ve sorulara cevap verebilmesi gibi beklentiler öne çıkmaktadır. Ekmekçi (2015)'nin yaptığı araştırmada da benzer şekilde müzedeki görevlilerin bilgili, rehber olma ve misafirperver gibi niteliklerde olması gerektiği vurgulanmıştır. Selanik Ay ve Kurtdeğid Fidan (2014)'in araştırmasında da öğretmen adayları müze yetkililerinden beklentilerine ilişkin olarak öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi vermelerini, müzeyi tanıtmaya ve öğrencilerde ilgi uyandırma, güler yüzlü olma, yeterli seviyede bilgi olma ve bunu paylaşma, iletişim becerilerinin yeterli düzeyde olması gibi benzer beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Akman vd. (2015) tarafından yapılan araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin müze eğitiminde karşılaştıkları sorunlar arasında müze çalışanlarının ilgisizliği ve bilgilendirme yapmada isteksiz oluşları, müze ile ilgili bilgi verecek görevlinin olmaması gibi müze personeli kaynaklı sorunlar dikkat çekmektedir. Egüz ve Kesten (2012)'in araştırmasında da müze ile eğitim gerçekleştirirken karşılaşılan sıkıntılar arasında müze görevlilerinin davranışları ve bilgilendirme yapılmaması gibi sorunlar da belirtilmiştir. Benzer şekilde Solmaz (2015)'in yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri, müze eğitiminde yaşadıkları sıkıntılar arasında rehberlik ve profesyonel yardımların olmaması gibi müze personeli ile ilgili sorunları da dile getirmişlerdir. Çetin (2002) de aynı soruna işaret ederek bireysel çabalar dışında müzelerde müze pedagojisi alanında uzman eleman olmadığını, eğitimde de müzelerden yararlanmaya ilişkin sistematik aktivitelerden söz etmenin çok güç olduğunu dile getirmiştir. Bu nedenle de ülkemizin kültürel kaynaklarının eğitim amaçlarına uygun olarak kullanılmadığını bunun da çağdaş eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından biri olduğunu vurgulamıştır.

Yılmaz (2011)'in araştırmasında müze müdürleri de müzelerde öğrencilere gerekli bilgilendirmeyi yapacak eğitim uzmanlarının bulunması gerektiğini düşünmektedirler. Öğrencilerin, müze ziyaret kurallarını bilmemeleri, müze salonlarını doğru bir kronoloji ve bilgilendirme ile gezebilmeleri ve öğretmenlerin müze koleksiyonları konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları gibi nedenlerle öğretmen ve öğrencilere rehberlik eden eğitim uzmanları olmalıdır. Araştırmada müze eğitimi ile ilgili müze çalışanlarına da gerekli hizmet içi eğitim programlarının yapılması da önerilmiştir. Ayrıca müze eğitimcisinin; çocuk gelişimini ve müfredat programlarını bilen uzmanlar olmaları ve bu bilgilendirmeyi yapmaları da sağlıklı olacaktır.

Hooper-Greenhill (1999) de ideal bir müze ya da galeri eğitimcisinin; başarılı bir öğretim deneyimine, müze koleksiyonlarını bilecek kadar bilgiye, müzecilik alanında bir öğrenim derecesine ve müze tecrübesine, akıcı iletişimde bulunabilme becerisine, nesnelerle çalışma konusunda özel bir yeteneğe sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu yeteneklerin hepsinin hemen kazanılamayacağını da belirten yazara göre ideal müze eğitimcisi aynı zamanda her türlü ziyaretçinin çok geniş kapsamlı (toplumsal, fiziksel, duygusal ve zihinsel) gereksinimlerine tepki göstermeye yetenekli, duyarlı, empatik olmaları gerektiğinin de altını çizmektedir. Tüm bu özelliklerin araştırmaya katılan öğretmen adaylarının beklentileri ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Görsel sanatlar öğretmen adaylarına müze yetkilileri ile ilgili beklentileri sorulduğunda ise; ilgili ve işbirliği içinde olması, ziyaret izni vb. konularda kolaylık sağlaması ve eğitim için müzede olması gereken olanakları sağlaması şeklindeki beklentiler öne çıkmaktadır. Gökmen (2004)'in araştırmasında da okul-müze iletişiminin gelişmesi için öğretmenler tarafından sunulan öneriler arasında müzelere gitmek için formalitelerin azaltılması yer almaktadır. Solmaz (2015)'in araştırmasında yer alan öğretmenler de müze eğitiminde yaşadıkları sıkıntılar içerisinde ziyaret süreci için çok fazla prosedürün olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Egüz ve Kesten (2012)'in, Demir (2015) ve Ekmekçi (2015)'nin araştırmasında da izin alma sürecinin zaman aldığı ya da sorun yarattığı dile getirilmiştir. Araştırmaların da gösterdiği üzere müze ziyaretlerini gerçekleştirmek gerekli olan izin ve diğer formaliteler öğretmenler tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu anlamda müze yetkililerin kendilerine düşen kısımlarda kolaylık sağlaması, öğretmenlerle ve okulla ilgili ve işbirliği içinde olması müzelerin eğitim mekânları olarak tercih edilmesine olumlu katkılar sağlayacaktır.

Görsel sanatlar öğretmen adaylarının okul-müze işbirliği bağlamında öne çıkan beklentileri ise; müzelerin ulaşımında kolaylık sağlaması, okul-müze işbirliğinin sürekli ve iyi olması, okullarda müze tanıtımının yapılması, müze ziyareti öncesi ortaklaşa eğitim planlarının yapılması şeklindedir. Demir'in (2015) yaptığı araştırmada öğretmenlerin çoğu (%74,6) müzelere ulaşımın zor olduğunu ifade etmiştir. Karadeniz (2014)'in de yaptığı araştırmada müze uzmanlarının hepsi müzelerin şehrin merkezi ve kolay ulaşılır noktada olmasının müzelere ulaşılabilirliği artıracığını ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere müzelere ulaşım da önemli bir problem olarak karşımıza gelmektedir. İzin alma, ulaşım gibi eğitim sürecinin dışındaki problemlerin azaltılması da bu sürece olumlu etkileyecektir. Bununla birlikte müze-okul işbirliği çerçevesinde sağlanan diğer kolaylıklar da bu problemlerin kısmen de olsa göz ardı edilmesinde etkili olabilir. Örneğin Karadeniz (2014)'in 53 müze uzmanı ile yaptığı araştırmada uzmanların tamamı müzelerin ücretsiz olmasının ulaşılabilirliği artıracığı görüşündedir. Aynı araştırmaya göre müzelerin ücretsiz rehberli turlar düzenlemesi de müzeye ilgiyi artıracaktır. Yine müze uzmanlarıyla yapılan Aktekin (2008)'in araştırmasında uzmanların hepsi müzelerin eğitim kurumlarıyla işbirliğinin gerekliliğine ve eğitimin müzelerin başlıca görevlerinden biri olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir.

Müzelerden eğitimsel anlamda etkin bir şekilde yararlanabilmek için müze-okul işbirliğinin çok önemli olduğunu belirten Pierce (1996'dan aktaran Oruç ve Altın,2008) bu süreci şu şekilde özetlemektedir: Bu işbirliği sağlanırken öncelikle bu ortaklıkla ilgili görev ve sorumluluklar belirlenmelidir. Öğretmenlerle müze personeli arasında güçlü bir iletişim kurulmalıdır. Öğretmenler müze eğitimi için hizmetiçi eğitimden aldıktan sonra müze personeli ile birlikte ortak etkinlikler ve programlar oluşturulmalıdır. Oluşturulan programın uygulanması, değerlendirilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması sürecinde de ortak hareket edilmelidir. Müze, öğretmene, müze ziyareti ile ilgili olarak kullanabileceği destek kaynaklar sunmalıdır. Ziyaret sonucu elde edilen verilere göre program yeniden değerlendirilmelidir. Bu şekilde oluşturulan okul-müze işbirliği farklı projeler için de sürdürülmelidir.

Görsel sanatlar öğretmen adaylarının müze ve binası ve çevresine ilişkin beklentileri içerisinde ise; müzede kafeterya/büfenin olması, yeterli tuvaletin olması gibi beklentiler ön plana çıkmaktadır. Özsoy ve Mercin (2003)'e göre de müzeleri cazip hâle getirebilmek için müzelerin birer eğitim kurumu, araştırma merkezi, uygulama okulu, sanat atölyesi olmasının yanı sıra bir eğlence ve dinlence mekânı olması ve her bireye hitap edebilecek özellikleri içermesi gerekmektedir. Bu bakımdan müzelerin gösteri merkezleri (sinema), oyun bölümleri, sergi salonu, kurs odası, atölyeleri vb. mekânlarının yanı sıra kafeteryası, lokantasının olması da sağlanabilmelidir.

“Müzelere gelen ziyaretçiler; bazı şeyler öğrenmek ve dünyasını zenginleştirmek istemelerinin yanında, eğlenmek ve rahatlamak da isterler. Bu yönüyle müzelerin temel işlevi sadece nitelikli sergilerin oluşturulması değil, ziyaretçilerin; güncel bilgi edinme, kitap satın alabilme, alış veriş yapabilme, restoran ve kafe imkânlarından faydalanma gibi daha fazla ön plana çıkan ve isteğe uygun kültürel deneyimler yaşamalarına imkân tanınmaktadır” (Middleton, 1990'dan aktaran Kervankiran, 2014:351-352).

Görsel sanatlar öğretmen adaylarının müze binasına ilişkin beklentilerinden biri de özel durumu (engelli, yaşlı, hamile, küçük çocuk-bebek vb.) olan bireyler için müze binasının ve çevresinin uygun olmasıdır. Dünyada pek çok müzede engelli bireyler için hem çevresel hem de teknolojik anlamda düzenlemeler yapılmaktadır. Victoria ve Albert Müzesi'nde görme engellilerin rehber köpekleri için uygunlar alanlar yaratılması dikkat çeken örneklerden bir tanesidir (Yeşilyurt vd., 2014). Buna karşın bazı özel müzelerin çabaları dışında ülkemizdeki müzelerde görme yetersizliği olan bireylere sunulan hizmetler istenilen düzeye ulaşamamıştır. Onların ziyaret süreci için gerekli fiziki şartlar, özel öğrenme yöntemleri ya hiç yoktur ya da yeterli değildir (Buyurgan, 2009). Yeşilyurt vd. (2014) yaptığı araştırma kapsamındaki müzelerde görme engellilere yönelik eksikliklerinin oldukça fazla olduğu ve gerekli düzenlemelerin yapılırsa görme engellilerin refakatçileri olmadan müzeleri daha fazla ziyaret etmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buyurgan (2009)'ın görme yetersizliği olan üniversite öğrencilerinin müzelerden beklentilerini araştırdığı çalışma sonucunda şu beklentiler ortaya çıkmıştır:

“Araştırmaya katılan kör öğrencilerin % 66'sı Türkiye müzelerinde duvar takibi yapabilecekleri bir düzen olmasını, % 33'ü müze içerisindeki merdivenlerin dönemeçli

olmamasını (bastonları takılıyor), müzenin tuvaletinin ulaşımı kolay bir yerde olmasını; müze içerisinde çok fazla sütun olmamasını istemişlerdir. Görme engelli öğrencilerin tamamı öğrenme yöntemleri olarak da kendilerine anlatacak görevliler, eserlerin maketleri, kabartma resimler ve Braille alfabesi ile açıklamalar olması gerektiğini söylemişlerdir. Az gören öğrencilerin tamamı Türkiye'deki müzelerde ortamın ferah ve aydınlık olmasını, sergilemelerde zıt renkler kullanılmasını, yazıların büyük punto ve zemine kontrast renkte olmasını istemişlerdir” (Buyurgan,2009:1184).

Engelli öğrencilerin müzelerden beklentilerini içeren bu araştırma gibi müzeleri bir eğitim ortamı olarak etkin kılmaya yönelik tüm araştırmalar müzeleri bir eğitim mekânına dönüştürmek adına atılmış önemli adımlar. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının müzelerden beklentilerinin saptanmaya çalışıldığı bu araştırmadan ve alan yazından yola çıkarak, bir eğitim ortamı olarak müzelerden verimli şekilde yararlanabilmek adına şu öneriler getirilebilir:

- Müzelerde eğitsel etkinlikleri gerçekleştirebilecek alanlar/atölyeler oluşturulmalıdır
- Sergilemede ziyaretçi-eser/nesne iletişimine dikkat edilmeli, bilgilendirme göz ardı edilmemeli ve teknolojiiden yararlanılmalıdır
- Müzeler eğitim işlevini göz önünde bulundurarak öğrencilere yönelik etkinlikler düzenlemeli, ziyaretler için özel eğitsel materyaller sunmalıdır
- Müzeler, öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik düzenli seminerler ve eğitimler düzenlemelidir
- Hem müzede gerçekleştirilecek etkinlikler hem de sınıfta gerçekleştirilecek etkinlikler için müzeler tarafından etkinlik yaprakları, müze rehberleri, müze tanıtım afiş, broşür, video ve slayt gösterileri vb., eser röprodüksiyonları ve etkinlik malzemeleri hazırlanmalıdır
- Müzelerde mutlaka müze rehberleri ve müze eğitimcileri olmalıdır. Ayrıca diğer müze personelinin de müzenin eğitim işlevinin bilincinde olması müze yetkililerince sağlanmalıdır.
- Müze yetkililerinin eğitim kurumları ile sıkı iletişim ve işbirliği içerisinde olması ve müzenin eğitim işlevini diğer işlevlerinden geri planda tutmaması gerekmektedir
- Okul-müze işbirliği anlamında okullar ile müzeler ortaklaşa bir şekilde bir müze eğitim planı belirleyerek uygulamalıdır.
- Müzelerde genel ihtiyaçlara uygun yerlerin ve donanımların (cafe, lavabo, vestiyer vb.) göz önünde bulundurulması, ayrıca özel durumlu bireylere uygun düzenlemelerin de yapılması gerekmektedir.
- Müzelerde ziyaretçi görüşlerini değerlendirmeye yönelik çalışmaların yanı sıra öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin bir eğitim ortamı olarak müzeye ilişkin beklentilerini ve görüşlerini değerlendiren çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2006). Okul Dışında Farklı Bir Öğrenme Ortamı Olarak Çocuk Müzeleri. Eğitim Bilim Toplum Dergisi. Cilt 4, Sayı 14, 32-41.
- Akman, B. vd. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 28(1), 97-115.
- Aktekin, S. (2008). Müze Uzmanlarının Okulların Eğitim Amaçlı Müze Ziyaretlerine İlişkin Görüşleri. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 2, 103-111.
- Atagök, T. (1999). Müze-Toplum İlişkisinde Eğitim. Yeniden Müzeciliği Düşünmek. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.
- Buyurgan, S. (2009). Görme Yetersizliği Olan Üniversite Öğrencilerinin Müzelerden Beklentileri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9 (3), 1167-1204.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 20. Baskı. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Çetin, Y. (2002). Çağdaş Eğitimde Müze Eğitiminin Rolü ve Önemi. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi. Sayı 8, 57-61.
- Demir, A. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Müze Eğitimiyle İlişkilendirilen Kazanımların Gerçekleştirilmesine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaklaşımları (Tokat İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Doğan, C. D. (2017). Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılması: Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:16, Sayı:60, 234-248.
- Doğrusoy, İ.T. ve Ferraris, Y.O. (2015) Sergi Mekanlarında Doğal ve Yapay Aydınlatma Biçimlerinin Ziyaretçi Deneyimi ile Olan İlişkisinin İrdelenmesi, Tasarım +Kuram Dergisi, Sayı:20, 52-62.
- Egüz, G. ve Kesten, A. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, 81-103.
- Ekmekçi, S. (2015). Tarih Öğretmenlerinin Müze Ziyaretleri Hakkındaki Görüşleri: Trabzon Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Gökmen, C. O. (2004). İlköğretim 1. Kademedeki Müzelerin Öğretim Ortamı Olarak Yeri. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Gül, S. N. (2014). Sanat Müzelerinde Etkileşimli Alanlar. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). Müze ve Galeri Eğitimi. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 4, Ankara Üniversitesi Basımevi: Ankara
- İlhan, A. Ç. (2002). Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Müzeler. I. Uluslararası Katılımlı Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, Marmara Eğitim Fakültesi, İstanbul
- Karadeniz, C. (2014). Müzenin Toplumsal İşlevleri Bağlamında Türkiye'deki Devlet Müzeleri ile Özel Müzelerde Çalışan Uzmanların Kültürel Çeşitlilik ve Müzenin Ulaşılabilirliğine İlişkin

- Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research), 7 (35), 405-422. (son erişim 18 Ağustos 2017) <http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi35turkce.htm>
- Karadeniz, C. (2013). Amerika Birleşik Devletleri 'nde Çocuk Müzeleri: Miami Çocuk Müzesi Örneği. *Folklor/Edebiyat*, Cilt:19, Sayı:74, 225-240.
- Kervankiran, İ. (2014). Dünyada Değişen Müze Algısı Ekseninde Türkiye'deki Müze Turizmine Bakış. *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/11, 345-369.
- Keleş, V. (2003). Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1-2, <http://edergi.atauni.edu.tr/ataunisobil/article/view/1020000006/1020000050> (son erişim 18 Ağustos 2017)
- Okan, B. (2015). Günümüzde Müzecilik Anlayışı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*. Sayı:9, 187-197.
- Onur, B. (2012). Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim: Müze Psikolojisine Giriş. 2. Baskı. İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Oruç, S. ve Altın, B. N. (2008). Müze Eğitimi ve Drama. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3, 125-141.
- Önder, A. vd. (2009). Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara Örnekleme, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:1 Sayı:25, 103-118.
- Özsoy, V. (2002). Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:153-154 (son erişim 18 Ağustos 2017) http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/153-154/ozsoy.htm
- Özsoy, V. ve Mercin, L. (2003). Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C:1, S:3, Ankara <http://www.istanbuluniversitesi.dergipark.gov.tr/tebd/issue/26131/275245> (son erişim tarihi 18 Ağustos 2017)
- Selanik Ay, T. ve Kurtde Fidan, N. (2014). Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı:48, 69-89.
- Solmaz, K. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müze Eğitimine Yönelik Görüşleri ve Uygulamaları. *Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:4, Sayı:7, 40-54.
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt:3 Sayı:4 (son erişim 18 Ağustos 2017). <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/view/335>
- Şenel, E. (2014). Koleksiyon Yönetim Politikası Oluşturmanın Müzecilik Açısından Önemi ve Düzenleyici Faktörler, *İdil Dergisi*, Cilt 3, Sayı 14, 39-50.
- Şimşek, H. (2014). Sanat Eğitimi Ortamı Olarak Üniversite Sanat Müzelerinin İşlevi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi E.B.E, Ankara
- Tezcan Akmeahmet, K. (2015). Müzeler ve Eğitim. *Müzecilik ve Sergileme*. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2958, Ankara.
- Tezcan Akmeahmet, K ve Ödekan, A. (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi, *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, 47-58

- Uz, A. (2014). Bilinçli Bir Sanat İzler Kitleleri için Alternatif Öğrenme Yöntemlerinin Sanat Eğitimindeki Önemi: Müze ve Sanat Galerileri, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:3 Sayı:2, 90-102.
- Yavuzoğlu-Atasoy, N. (1999). Çağdaş Eğitimde Müzenin İşlevi. Yeniden Müzeciliği Düşünmek. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.
- Yeşilyurt, H. vd. (2014). Müzelerin Sessiz Ve Karanlık Dünyası: "Herkes İçin Müzeler" Mümkün Mü?. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi 2 (2014), 1-19. [www. http://tfd.gazi.edu.tr/index.php/tfd/article/view/25](http://tfd.gazi.edu.tr/index.php/tfd/article/view/25) (son erişim tarihi 18 Ağustos 2017).
- Yılmaz, Ö. (2011). Müzelerin Eğitim Fonksiyonlarına Yönelik Müze Yöneticilerinin Tutum ve Fikirleri, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Yücel, D. (2012). Yeni Medya Sanatı ve Yeni Müze: Dijital Sanat Pratiklerinin Müzeolojik Bağlamda Değerlendirilmesi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayın No: 166
- Zilcioğlu, Ş. (2008). Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi. (Haz. Bekir Onur). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:14, Ankara.
- <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html> (son erişim tarihi:10.07.19)
- <https://www.meb.gov.tr/muzede-egitim-basliyor/haber/18739/tr> (son erişim tarihi:10.07.19).

Ek-1 Görüşme Formu Soruları

- Soru 1-Müzelerden eğitsel anlamda daha verimli bir şekilde yararlanabilmek için müze mekânları sizce ne gibi özelliklere sahip olmalıdır, bu konuda beklentileriniz nelerdir?
- Soru 2-Bir eğitim ortamı olarak müzelerden verimli bir şekilde yararlanmak adına müzelerdeki sergileme düzenine ilişkin beklentileriniz nelerdir?
- Soru 3-Müzelerin öğrencilere yönelik ne gibi eğitsel hizmetler sunmasını beklersiniz?
- Soru 4-Müzelerin öğretmenlere ve öğretmen adaylarına yönelik ne gibi eğitsel hizmetler sunmasını beklersiniz?
- Soru 5-Müzelerin eğitsel materyal sağlama anlamında katkılarına ilişkin beklentileriniz nedir?
- Soru 6-Müzeleri ziyaret sürecinde müze personelinden beklentileriniz nelerdir?
- Soru 7-Müze ziyareti planlama sürecinde müze yetkililerinden beklentileriniz nelerdir?
- Soru 8-Okul-müze işbirliği bağlamında müzelerden beklentileriniz nelerdir?
- Soru 9-Müze ziyaret sürecinde ihtiyaçların karşılanması ve özel durumlar bağlamında müze binası ve çevresinde ne gibi özellikler olmasını beklersiniz?
- Soru 10-Müzelerden bir eğitim ortamı olarak yararlanabilmek adına sorularda belirtilmeyen diğer beklentileriniz nelerdir?